

Ярослав Русланович СОЛОВЬОВ,
курсант 2-го курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділу кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
професор кафедри кримінального процесу ФПФОДР
к.ю.н., доцент
Володимир Михайлович ФЕДЧЕНКО

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Будь-яке злочинне діяння як юридичний факт посягає на суспільні відносини і є причиною негативних змін у них. У силу об'єктивно існуючої причинно - наслідкової залежності воно породжує визначені для кожного його окремого виду шкідливі наслідки, що конкретно виражаються у збитку, який заподіюється об'єктам злочину, охоронюваних як кримінальним, так і іншими галузями права.

Стаття 41 Конституції України проголошує, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності. Право приватної власності непорушне й охороняється законом. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності. Ст. 13 Конституції України встановлює принцип рівності всіх суб'єктів права власності перед законом. Громадянин набуває права власності в результаті підприємництва, вкладення грошей в кредитні організації, а також внаслідок спадщини та інших угод, не заборонених законом. Умови та порядок відшкодування майнової шкоди, завданої майну фізичної особи, яка потерпіла від злочину, встановлюється законом.

Суб'єктом захисту майнових прав потерпілих від злочину є орган , що здійснює кримінальний процес. Захист майнових прав потерпілих осіб здійснюється у встановленому кримінально - процесуальним законом порядку шляхом реалізації передбачених кримінально – процесуальних норм.

Чинне законодавство передбачає такі способи відновлення порушеного матеріального стану при провадженні у кримінальній справі , участь у яких бере слідчий:

- а) реституція (ст. 80, 81 КПК України);
- б) добровільне відшкодування шкоди винною особою чи цивільним відповідачем;
- в) розгляд цивільного позову в кримінальній справі (ст. 28 КПК України);

Кожний з перерахованих кримінально-процесуальних способів відновлення порушеної злочином майнової сфери потерпілих осіб розрахований на визначену ситуацію, і їх реалізація залежить насамперед від характеру самого збитку.

Право на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, знаходить свій вираз в таких основних правах людини, як права на життя, права на недоторканність особи, права на честь, гідність і репутацію, права на володіння і розпоряджання власністю. Право на ефективне поновлення у правах за своїм змістом обіймає всі основні права особи та безпосередньо співвідноситься з правом на відшкодування збитку. Відшкодування збитків є однією з форм відновлення порушеного права.

Визначаючи особу відповідачем чи цивільним відповідачем у кримінальному провадженні, слідчий має визначити точно якою дією чи бездіяльністю цієї особи заподіяно шкоду, якими доказами це підтверджується, а також навести відповідні розрахунки сум, що підлягають стягненню, вказати матеріальний закон, на підставі якого має вирішуватися цивільний позов.

При визнанні обвинуваченого винним у вчиненні кількох злочинів (розкрадання, зловживання службовим станом, халатність та ін.), якими заподіяно 14 матеріальну шкоду, слід вказати розмір стягнень на відшкодування шкоди, заподіяної кожним з цих злочинів.

Статтею 23 ЦК України визначено, коло обставин, у яких полягає моральна шкода. А саме: фізичний біль та страждання, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; душевні страждання, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; душевні страждання, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

У кримінальному провадженні вимоги про відшкодування моральної шкоди розглядаються і вирішуються судом за умови, що особу, якій її заподіяно, залучено в установленому законом порядку до кримінального провадження в якості потерпілого та цивільного позивача і що у справі є його письмова заява.

Матеріальні наслідки злочину чітко виражаються, передусім, у майновій шкоді, яка заподіюється, у першу чергу, матеріальним об'єктом, наділим кількісною характеристикою. Матеріальний наслідок вчиненого злочину можна чітко виразити у грошовому еквіваленті, чим відкидаються додаткові проблеми з приводу його усунення. Суд, оперуючи документальним підтвердженням вартості майна, яке було знищено або якому заподіяно шкода, своїм вироком постановляє відшкодувати потерпілому вказану вартість. Цим самим усувається негативний матеріальний наслідок вчиненого злочину (відшкодовується майнова шкода).

Таким чином, регламентація відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному упровадженні зарахунок держави потребує прийняття спеціального закону, де має бути чітко регламентованими підстави, умови та порядок відшкодування шкоди зарахунок держави. Наукове обґрунтування законодавчого закріплення певних спірних положень досліджуваного питання сприятиме реальному досягненню завдань кримінального провадження. У зв'язку зі специфікою кримінального процесу цивільний позову кримінальній справі має деякі відмінності від позову порядку цивільного судочинства, а саме у кримінальному процесі є неможливим подання зустрічного позову (тобто обвинувачений може бути лише особою, що несе відповідальність за позовом, але нізаяких обставин — цивільним позивачем у тій самій справі);

□ вимога про відшкодування збитків, завданих злочином, має особистий характер, тому у кримінальному процесі є не припустимим відступлення права вимоги за позовом іншій особі;

Отже, завданням кримінального процесу є не лише встановлення винної у вчиненні злочину особи її покарання, а й усунення наслідків злочину, у тому числі й пов'язаних із порушенням майнових та особистих не майнових прав громадянина юридичних осіб, а цивільний позов у кримінальній справі є одним із засобів, спрямованих на усунення чи компенсацію злочинних наслідків у вигляді майнової, моральної або фізичної шкоди.

Перелік використаних джерел

1. . Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти зарубіжне законодавство / [Банчук О. А., Дмитрієва І. О., Малишев Б. В., Саїдова З. М.] ; за заг. ред. О. А. Банчука. К. : Москаленко О. М., 2015. 268 с.
2. Цивільний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Тетяна Олександрівна ТРЕНЬ,
*Курсантка групи 941 факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ*

*Науковий керівник:
викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дмитро Олексійович АНІСІМОВ*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ

Конституція України, як Основний Закон нашої держави, передбачає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю в Україні [1]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що в усіх сферах діяльності ці права мають максимально забезпечуватися. Національна поліція з метою запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах її компетенції поліцейські заходи примусу, в тому числі й фізичний вплив. Питання реалізації такого поліцейського заходу має розглядатися через призму забезпечення прав та свобод людини. Відсутність наукових робіт щодо дотримання права на свободу та особисту недоторканність при застосуванні фізичної сили і зумовлює актуальність дослідження.